

NEZDNO GIBANJE TISKARSKIH DELAVCEV

Prizadeti so le akcidenčni stavci. Pogodba je potekla dne 1. oktobra. Podjetniki so ukinili pogajanja, ko je unijska vtrajala, da se v tednu dela le štirideset ur.

New York, N. Y.—Od leta 1923 se niso akcidenčnih stavcev čakali tako trdi časi kot letos. Veliko njih je brez dela, oni, ki delajo, pa nimajo začasne pogodbe. Pogodba je potekla dne 1. oktobra. Podjetniki so ukinili pogajanja, ko je unijska vtrajala, da se v tednu dela le štirideset ur.

Lokalna organizacija tiskarskih delavcev v New Yorku šteje 9,000 članov. Od teh jih je zaposlenih okoli šest tisoč pri akcidenčnem stavku. Delavne razmere niso bile slabe. Pri dnevnem delu so zaslužili na teden po \$55 in \$58 ponovi. Po dnevu so delali 44 ur v tednu, ponovi pa 40.

Unija je pa letos zahtevala, da delavci, ki delajo po dnevu, delajo tudi samo 40 ur v tednu. Podjetniki so pa zahtevali, da morajo delati 44 ur. Unija je zahtevala, da se medza poviša za deset odstotkov, podjetniki so pa zahtevali, da se tedenska medza zniža za pet dolarjev. Medzno vprašanje ni bilo glavno. Največ se je šlo za skrajšanje delavnega časa.

Skrajšanje delavnega časa je potrebno, da dobe brezposelni tiskarski delavci delo. Toliko tiskarskih delavcev se ni bilo brez dela od leta 1921. Delavci je ta brezposelnost ustvarjena na umeten način. Podjetniki priznajo, da priporočajo svojim odjemalcem, da naj zadržijo naročila. Veliko tiskarskih delavcev, ki so brez dela, je tudi na poti. Prišli so iz drugih krajev v New York, ker so ališali, da je zaslužek v New Yorku dober. Ostalo je tudi precej tiskarskih delavcev brez dela, ker so veliki zalozniki zapustili mesto.

Trockij grozi, da ustanovi novo stranko

Ako bo izključen iz boljševiške stranke, začne hvalbo svojimi pristajali. Bivši vojni komisar ljuto kritizira sedanje vodstvo in politiko stranke.

Berlin, 11. nov.—Dolg Trockijev dokument, ki je bil utihotapljen iz Sovjetske Rusije, je bil včeraj objavljen v Berlinu. V tem dokumentu Trockij ljuto kritizira Josefa Stalina, sedanjega voditelja komunistične stranke v Rusiji, napada taktiko in politiko stranke ter končno grozi, da ustanovi novo komunistično stranko, ako ga izključijo iz stare.

Ameriška znanstvenika dobila Noblove nagrade

Chicago.—Arthur Compton, profesor fizike na Čikaški univerzi, je bil pokašen z Noblovo nagrado za leto 1927. Istotako je bil nagrajen Charles T. R. Wilson, profesor fizike na univerzi Cambridge. Prvi je dobil priznanje za svoje novo odkritje glede svetlobe, drugi se pa odlikuje z novim odkritjem na polju elektrotehnike.

Mladinski sodniki nasprotujejo otroškemu mezdnomu delu

Se enkrat toliko dečkov, ki delajo pri delu pred mladinsko sodišče, kot onih, ki hodijo v šolo.

Boston, Mass.—Z mladimi grešniki imajo največ opraviti mladinska sodišča. Sodniki, ki so dodeljeni imajo priliko, kot nihče drugi, da študirajo vzroke, ki učinkujejo, zakaj prihajajo dečki, obtoženi enega ali drugega hudodelstva prednje. Med temi sodniki je tudi sodnik Frank Levoroni, ki je obenem tudi podpredsednik Massachusettskega komiteja za otroško delo. Ta sodnik izjavlja, da pride pred mladinsko sodišče zaradi raznih kaznivih prestopov šestkrat toliko dečkov, ki delajo, kot onih, ki obiskujejo šolo.

Sodnik je dejal, da je izredno važno za državo Massachusetts, da mladina ostane v šoli toliko časa, kot je mogoče, kajti on je študiral stike, ki postoje med otroškim delom in zločini in je zaradi tega prišel do takega prepričanja.

Samo fašisti bodo imeli volilno pravico

Mussolini izdelal načrt za odpravo sedanje zbornice in splošne volilne pravice.

Rim, 11. nov.—Fašistovska diktatura stopi v prihodnjem letu v novo fazo. Veliki svet fašistovske stranke je včeraj pod predsedstvom Mussolinija predložil načrt za odpravo sedanje italijanske zbornice in splošne volilne pravice. Ako bo načrt sprejet, dobi Italija "narodno kamoro", v kateri bodo sedeli samo fašisti. Kandidate postavijo sindikalne organizacije, katerih je trinajst in voliti bodo smeli le člani teh sindikatov, ki se izkazujejo, da so "koristni faktorji v življenju države." Izkazati se pa morajo s tem, da redno plačujejo doneske kot člani sindikatov. Vsi drugi ne bodo imeli volilne pravice.

KANADSKA REPA IN KOLOBARJE PRIHAJAJO NA ČIKASKI TRG

Letos je bil pridelek ogromen.

Chicago, Ill.—Letos so izredno veliko pridelali repe in kolobarje v Kanadi. Samo v provinci Ontario je bil letošnji pridelek večji za pet in sedemdeset odstotkov kot lani. Za izvoz je pripravljene 150,000,000 funtov repe in kolobarje. V splošnem pričakujejo, da bodo letos izvozili iz Kanade več repe in kolobarje v Združene države, kot zneske pridelek v državah Minnesota, Wisconsin in Washington. Tega prideleka bo največ poslana na čikaški trg.

Vera Cruz očiščen vstavev in banditov

Mexico City, 11. nov.—Vojni urad poroča oficijelno, da je 200 oboroženih hribovcev, ki so leta terorizirali prebivalce in so zdaj bili v zvezi z Gomezovo vojaško revolucijo kapitulirali. Vsi so oddali orožje in danes so na poti v glavno mesto. Rebelni general Silvanio Garcia je bil ustrelen v sredo v Tlaxintli. Istotako je bila temeljito udušena vataja jakih Indijancev, ki bodo zdaj vsi do zadnjega preseljeni iz Sonore in raztreseni po farmah na jugu.

Zelenski vozniki za damske kadike

New York.—Pennsylvanianska zelenski družba je uvedla kadike voznice prvega razreda za ženske na vseh svojih progah.

FAŠISTOVSKO OMREŽENJE AMERIŠKIH DELAVCEV

Italijanski grof nabira priče.—Protifašistovske sile tudi ne drže križem svojih rok.

New York, N. Y.—Na spominški dan sta bila ubita dva mlada fašista, Joseph Carisi in Nicholas Amorosso. Policija je aretirala dva krojaška delavca, Cologero Greca in Donato Carila, čia, da sta izvršila uboj. Oba delavca sta v zaporu od meseca julija in sodnijska obravnava proti njima prične dne petega decembra.

Za Carisa in Amorossa so bile opravljene fašistovske mrliške slavnosti v Italiji in po izjavi Carlo Tresca, urednika italijanskega delavskega lista "Il Martello" je Mussolini v zbornici vprilo poslanece prisegel maščevanje.

Giacomo Caldora, ki se je pridružil fašistom in je bil priča uboja, trdi, da Greco in Carillo nimata nobenih stikov z ubojcem. Bil je priča hudodelstva. Dalje on trdi, da je bil Amorosso njegov prijatelj.

Prijatelji obeh obtoženih protifašistovskih delavcev so organizirali njuno obrambo. Ustanovili so obrambno društvo med italijanskimi delavci, eno je pa bilo ustanovljeno med delavci drugih narodnosti. Dne 13. novembra t. l. bodo italijanski delavci v New Yorku obdržali velik shod v interesu obtoženih delavcev.

Count Thon di Revel, ki je organiziral fašistovsko ligo z namenom, da se uničijo vse protifašistovske organizacije v Ameriki in katere načelnik je on, nabira zdaj pridno priče v svoji organizaciji proti obtoženima delavcem. Carisi in Amorosso sta bila člana njegove lige.

"KRALJ" BENJAMIN IZGNAN IZ HIŠE DAVIDOVE

Država izvajala tožbo proti kralju kulta.

St. Joseph, Mich., 11. nov.—Po 23 letih moči in kraljevanja je Benjamin Purnell, vodja kolonije hiše Davidove, postal kralj brez kraljestva, pastir brez črede. Tako se glasi razsodba sodnika Louis H. Feada v tožbi države Michigan proti Purnellu, da se izraelska občina razpusti kot javna nadloga. Benjaminova kolonija ostane, toda on mora oditi.

Tehnično, tako se glasi razsodba, kolonija še lahko nadalje obstoji kot verska korporacija, toda Purnell mora zapustiti kult, katerega je ustanovil. Lastninska pravica velikega posestva, ki se glasi nanj in njegovo ženo, bo prešla v roke upravitelja. Okraj Berrien ima nalogo, da imenuje upravitelja.

Dvomi se, ako kolonija ostane kot je, kajti osebnost kralja Benjamina in vera v njegove nadnaravne moči je bilo bistvo kulta. Ampak sodišče je tudi izjavilo, da je bil kult ustanovljen na sleparski način in radi tega bo o vseh zadevah lastninskih pravic vernikov odločala sodnija.

Škorni izdali tihotapca

New York, N. Y., 10. nov.—Ko je Florent Lamot izstopil iz parnika Lapland, so cariniki uradniki opazili njegove škornje, ki so se jim zdeli izredno veliki za njegovo osebo. Uradniki so mu sledili in ga prijeli. Pri preiskavi so našli v Lamotovih škornjih dijamante v vrednosti \$100,000.

Pozneje so bili aretirani še štirje moški in ena ženska, o katerih se trdi, da so v zvezi z vtihotapstvom dijamantov v vrednosti \$1,000,000.

"Čudežno zdravljenje" dobilo trde balne od moredajne oblasti

Newyorški zdravstveni komisar odigral fundamentalističnega pastora kot navadnega mazača.

New York.—Dr. Louis I. Harris, zdravstveni komisar v New Yorku, je v četrtek javno očel znanega baptistovskega pastora Johna Roach Stratona kot mazača, ki je nevaren občinstvu. Stratoni, ki je zagrisen fundamentalist, je začel sadnje čase smešiti zdravljenje vodo in oznahtati, da on bolje "ozdravi" ljudi z molitvami. Prijavil je več "čudežev", ki so se zgodili v njegovi cerkvi.

Dr. Harris je primerjal Stratona z mesmeristi, in hipnotisti, ki se poslužujejo sugestivne sile ter s tem učinkujejo na gotove osebe, ne morejo pa nuditi ničesar, kar bi imelo kakšno blistveno vrednost za zdravljenje organičnih bolezni. "Zdravljenje z vero" se vrši še stoletja s metodami, ki se vrstijo od javne molitve do katje noge. Ljudje, ki trpe na histeriji, nervoznosti in psihičnih defektih, so podvrženi vplivom sugestij, ki jih dajejo mesmeristi, hipnotisti, šarlatani in mazači vsake vrste. Ampak ideja "zdravljenja z vero" brez zdravniške pomoči je nevarna za občinstvo in treba jo je najostreje obsoditi.

Nato je komisar naznanil, da bo vsakdo, ki akula zdravliti brez licence, prijet in kaznovan po zakonu. To velja tudi za verskega mazača Stratona.

Stratoni je odgovoril hinavsko, da bi bil dr. Harris prijel in kaznoval tudi Jezusa, ki je "čudežno zdravlil" ljudi, ako bi bil živel v njegovem času.

KONGRESNIK SWING MENI, DA JE ZGRADBA JEZA BOULDER CANYON ZAGOTOVLJENA

Za zgradbo je predložil predsednik varne razloge.

Washington, D. C.—Kongresnik Swing iz Kalifornije meni, da vlada zgradi jez Boulder Canyon, akpravno so parlamentarni zakulniki pričeli z velikimi protitagitacijami.

Swing je bil v Bell hiši pri predsedniku in mu razložil, da bi bilo fatalno, ako bi zvezna vlada morala sprejeti veto države Arizone ali katere druge države.

Kompanije, ki proizvajajo elektricija alio, sploh cela kombinacija teh kompanij—so raznele vesti, da zvezna vlada ne mora invadirati njih teritorija, da bi jim oddajala električno silo po nižji ceni, ker Arizona ugovarja zgradbi jezja Boulder Canyon.

Kongresnik Swing se obširne agitacije prav nič ne boji.

Politijski načelnik spozna krivim krivice protibličnega zakona.

Chicago.—Politijski načelnik Calumet Parka Andrew Bentkowiak in šest drugih je bilo v četrtek spoznanih krivim krivice protibličnega zakona. Maksimalna kazen za to zaroto je dve leti zaporja in \$10,000 kazni.

Spoznana sta krivim John Pococha in njegova žena. Štirje drugi obtoženi so priznali krivdno in so nastopili v obtožbi kot državne priče.

Obtoženi so bili, da so dovolili butlegarjem prosto roko v operiranju izgnanjin in so za to prejeli podkupnine. Politijski načelnik je prejel za vsak kotliček v operaciji \$50.

Pacijent skočil v smrt

Chicago.—Obupan radi dolgotrajne bolezni, je 65letni Frank Drugina zadnjo sredo skočil skozi okno šestega nadstropja v okrajni bolnišnici in se ubil.

KDO PODPIRA ODPRAVLJANJE DAVKA NA DEDŠČINE?

To vprašanje bo skušal dognati kongresnik Rainey.—Svoj namen je že povedal.—Torej ga bo tudi izvršil ne glede na to, ako bodo njegova vprašanja vseh ali ne parlamentarnim zakulnikom.

Washington, D. C.—Kdo plačuje stroške za governerje, državne senatorje in druge državne uradnike, ki zdaj prihajajo v glavno mesto, da zahtevajo odpravo davka na dedščine?

To vprašanje je zastavil kongresnik Rainey iz Illinoisa governerju Fred W. Greenu iz Michiganu, ko se je zglasil pred kongresnim zborničnim odsekom in priporočil, da zvezna vlada preneha s pobiranjem davka na dedščine.

Rainey se je izjavil, da bo to vprašanje zastavil vsaki priči, ki pride pred osek in bo nasprotovala zveznemu davku na dedščine. On šeli dokazati javnosti, kako velika je ta skupina parlamentarnih zakulnikov, ki prihaja iz raznih krajev dežele in priporoča preklic dedninskega davka. Ta skupina zdaj obdržava zborovanje Narodnega sveta državnih zakonodajnih zbornic. Ampak tega zborovanja se ne udeležujejo le člani državnih zbornic, ampak tu so tudi zastopniki trgovskih zbornic, bankirskih društev in raznih drugih blaniških skupin. Rainey je povedal Greenu v obraz, da nekateri teh državnih uradnikov bodo morali povedati, da ne nosijo sami potnih stroškov za potovanje v Washington in iz glavnega mesta zopet domov.

Lee Satterwhite, bivši predsednik tekanske zakonodajne zbornice je predsednik tega Narodnega sveta državnih leglatur. On trdi, da se je ta svet ustanovil na zahtevo tekanske zakonodajne zbornice. Thos. A. Hill iz Arkansasa je finančni tajnik.

Rainey in Carner, oba demokrata, izjavljata, ako se odpravi zvezni davek na dedščine, tedaj bodo države pričele delati konkurenco državi Floridi, katere bo bolj naklonjena bogatim. V Floridi prebiva po izjavi Raineyja 1,200 milijonarjev, ker je garantirala, da ne bo naložila davka na dedščine.

Zakladniški tajnik Mellon in predsednik Coolidge sta za to, da se preklic davek na dedščine. Toda onadva ne pričakujeta, da se to doseže v prihodnjem kongresnem zasedanju. Skupina parlamentarnih zakulnikov kaže preveč očito, kaj je njen namen. Zategadelj bodo gledali zelo sumljivo senatorje in kongresnike, ki se bodo preveč ogrevali za odpravo dedninskega davka.

Governor Green je govoril tudi za odpravo davka, ki prihaja od prodaje avtov, dasiravno je Mellon še minoli teden izjavil, da se naj ta davek pridrži. Avtomobilski trgovska zbornica mefi, da je avto potrebščina in ne napoli lukrativna reč, kot meni Mellon. Ta zbornica trdi, da ta davek ni pravičen. Zagovorniki tega davka pa menijo, da oni, ki kupi avto, lahko tudi plača davek.

Pogrebena deklica najdena

Chicago, Ill.—Petnajstletna Blanche Cambell, ki je bila pogrebena od zadnjega pondeljka, je bila v četrtek jutraj najdena v blizu Wooddala, 19 milj od Chiga. Mislil se, da je bila deklica ugrajljena in odpeljana v avtomobilu. Njen oče je dejal, da je bila tako histerična, da ni mogla povedati, kaj se je zgodilo z njo.

Francosko-jugoslavanski alijanci pakt razkačali Mussolinija

Torijška vlada Velike Britanije se tudi razburja. Mogoče bodo protestirali pri Ligi narodov.

London, 11. nov.—Politični krogi v Londonu so vznemirjeni valed alijancnega pakta med Francijo in Jugoslavijo, ki je bil včeraj podpisan v Parizu. Obenem prihaja vest iz Rima, da je Mussolini zelo togoten, ker smatra, da sta Francija in Jugoslavija odlično vrgla rokavico Italiji.

Britaka diplomacija se pritožuje, da je imela polne roke dela, preden je pomirila razburjenje duhove pri sadnjem konfliktnu glede Albanije, a zdaj je sadava še bolj komplicirana. Francosko-jugoslavanski pakt znači za Anglijo nove silitosti, kar konflikt na Jadranu in Sredozemstvu še bolj pooteri.

Kakor javljajo iz Rima, je Mussolini silno jezen radi novega pakta in takoj bo skušal odgovoriti a sklenitvijo enake pogodbe s Bolgarsko in Ogrsko, ki se gledata z Jugoslavijo kot pes in mačka. Morda bodo tudi adreirani protesti na Ligo narodov.

Neki višji angleški diplomat je rekel danes, da omrežje paktov na južnem vzhodu in zapadu Evrope vodi naravnost v novo vojno.

"Vsi govore o miru in razoroženju, medtem se pa vsi mrlično pripravljajo na novo klanje in na skrivnem kupčijo zaloge bojnega materiala," je dejal. "Pacifisti bi bili skrajno pešenaženi, da bi snali, koliko denarja mečejo kontinentalne države Evrope za bojni material in armade."

Liga narodov se začenja za Nikaragvo

Poslje neoficijelnega opazovalca na panameriško konferenco.

Washington, D. C.—Oficijelni krogi so informirani, da liga narodov pošlje svojega neoficijelnega opazovalca na panameriško konferenco, ki se vrši v prihodnjem januarju v Havani. Kakor kažejo razna znamenja, namerava Liga narodov poseči v zadeve v Nikaragvi, kjer Združene države aranžujejo svoj protektorat. Nikaragva je članica Lige. Nikaragviška vlada je bila pozvana, da registrira v Ženevi vse svoje pogodbe z Združenimi državami.

POBIL JE DEPUTIJA NA SODISCU NA TLA

Po kratki gonji so ga zopet prijeli.

Chicago, Ill.—Thomas Sheets, star 24 let, osumljen umora in ropa, je na sodišču pobil na tla šerifovega deputija Nate Blonda. Na to je bil z enim skokom pri vratih in zunaj na mostovju. Za trenotek so bili ljudje kakor okameneli, kajti kaj takega ni nihče pričakoval. Na to so se vsuili za njim na mostovj. Sheets je srečno ubežal na ulico, skočil na tovarni avto in slekel jo-pič, da je izgledal, kakor da je voznikov pomočnik. Ali nekaj minut kasneje ga je policija že prijela in odgnala v zapor.

Wells svari Anglijo pred vojno

London, 11. nov.—H. G. Wells, svetovno znani novelist in zgodovinar, je danes ob priliki obletnice premirja apeliral v članku na vse napredne sile v Angliji, naj se združijo in čimprej strmoglavijo Balduvinovo torijško vlado, ki žene Veliko Britanijo naravnost v novo vojno. Enako svari, da adresiral na ljudstvo bivši liberalni premijer David Lloyd George.

LITVINSKI DELAVCI APELIRAJO NA VES SVET

Vojna sodišča na Litvi so razpisala najbolj delavne delavske voditelje na vse vetrove.

Riga.—Litvinski delavci in uskokli so obdržali konferenco v tukajšnjem mestu. Sklenili so, da izdajo manifest na ves svet, v katerem apelirajo na pravičnost sveta proti belemu terorju na Litvi.

V svojem manifestu naglašajo, da je fašistovska diktatura na Litvi mehanika plemakaga in buržoasnega režima proti delavskemu gibanju in socialnim in agrarnim reformam, proti socialnemu savorovanju za slučaj bolezni, poškodb, učnim zavodom itd.

Manifest naglašja, da je sedaj uveljavljen režim umorov in izkoriščanja. V teku deset mesecev so vojna sodišča razpisala najbolj aktivne delavke voditelje. Ljudstvo je brez obrambe. Manifest pripoveduje, da so ljudske pravice potepane in da je ljudstvo na milost in nemilost izročeno ljudskim izkoriščevalcem.

Sinclair-Fallov škandal

Clark obtožen zarote vplivanja na poroto.

Washington, D. C.—Sheldon Clark, podpredsednik Sinclair Refining Co. v Chicagu, je bil v četrtek formalno obtožen, da je tukaj en skušal vplivati na porotnike v Sinclair-Fallovem korupcijskem procesu. Clark je bil fupulčen proti jamčevini \$10,000. Veleporota nadaljuje preiskavo in tiralnica za Sinclairom čaka, da bo preiskava končana, nakar bo tudi on aretiran. V četrtek je bil zašiljan Sinclairjev privatni tajnik Harry Jeffries, ki je priznal, da je 18. oktobra prejel iz urada Sinclair Consolidated Oil Co. v New Yorku telefonska navodila, naj takoj obišče Burnsovo agenturo. To je storil, in ko je tam povedal, kaj hoče, je informiral Burnsa, da njegov klient ga čaka v Mayflower hotelu. Kdo je ta klient, je zaenkrat samolčan v javnosti.

ZRTVE AVTOV V CHICAGU

Chicago, 11. nov.—V Chicagu je bilo od 1. januarja t. l. do danes od avtov ubitih 800 oseb.

Moški so pošteni, dokler ne pridejo v dotiko z ženami.

Madison, Wis., 11. nov.—Perfektno pošteni moški so naklonjeni lažem, goljufiji in tatvini, kadar pridejo v dotiko z ženami.

Takega mnenja je profesor državne univerze v Wisconsinu M. V. Oshea, ki se je pred kratkim povrnil iz vzhodnih držav, kjer je obdržal predavanja. Zanimala ga je posebno kampanja virginijske univerze, kjer se dela na to, da se zabrani vstop na univerzo dijakinjem iz razloga, da njih navzočnost na univerzi znižuje moralni standard.

V vseh višjih šolah, kjer je dijakinjam vstop zabranjen, je učni in moralni standard višji kot drugje, pravi profesor. Častni sistem se med dijaki upošteva in slučajni varanja in tatvine pri akunjah so redki.

Kaj vse lahko stori ženska napram moškemu?

Ruth Elder doma

New York.—Miss Ruth Elder in njen tovariš George Haldeman, ki sta preletela Atlantik do Azorskih otokov, sta se 11. t. m. vrnila domov. Imela sta velike sprejemne ceremonije v New Yorku.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inostranstvo \$9.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s tem:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawdale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

188

Datum v oglepaju n. pr. (Nov. 30-1927) poleg vašega imena na naslovu pisan, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne zavlači list.

KRAJŠI DELAVNIK, STROJNA PRODUKCIJA IN NADPRODUKCIJA.

Britski mislec Bertrand Russell je bil tudi v tem v pravem, ko je rekel, da je treba skrajšati delavnik na pet dni v tednu in pet ur na dan, ker živimo v dobi strojne produkcije in nadprodukcije.

Kajne, naseljevanje iz drugih dežel v Združene države je danes tako omejeno, da nihče ne more trditi, da je naseljevanje iz tujemstva krivo, da je vedno veliko število delavcev brez dela. Zda ni treba prav nobene gospodarske krize, a vseeno je par milijonov delavcev vedno brez dela, kakor je to bilo pred več kot trideset leti, pa že tudi kasneje le ob času gospodarskih kriz. Gospodarska kriza danes ne postoji več za bizniške interese, toliko manj pa še velebizniške, ampak za delavce je trajna prikažen. To vidimo posebno letos. Ob Novem letu so korporacije poročale o ogromnem profitu in dividendah, ki so jih razdelile na svoje delničarje. Delavci niso dobili od teh dividend nič, ampak prejeli so le bomo mezd, kadar so delali. Ta mezda je komaj zadostovala za kritje najnujnejših življenjskih potrebščin, medtem so pa poročila korporacij pripovedovala skozi vse leto, da so in bodo letos zanje profiti zopet veliki.

Nekaj se je moralo zgoditi, da imajo velike korporacije vseeno velike profite, veliko delavcev je pa brez dela in zaman hodijo od podjetja do podjetja iskat delo. Kaj? Zadnjih par let se je strojna produkcija tako pomnožila, kakor še nikdar prej v zgodovini ameriške industrije. Vsako delo, za katero je bilo prej treba večje število izurjenih in izučnih delavcev, ga zdaj opravljajo stroji. Ti stroji so tako izpopolnjeni, da delavcu, ki je pri stroju, ni treba znati skoraj ničesar. On je samo še avtomat, ki pritiska na razne gumbe, ročaje in stopalnice. Ako se stroj pokvari, tedaj je tu drug delavec, ki ga popravi, da zopet funkcijonira. Tudi delavci, ki sestavljajo razne stroje in produkte — poljedelske stroje, avte, radioaparate itd. ni treba, da so izurjeni.

V tovarni teče velik pas počasi. Ob tem pasu stoje delavci. Prvi delavec zastavi na pas samo prvi kos, ki je potreben, da se nanj pritrdijo drugi kosi. Na to delavci po vrsti pritrjujejo kose, dokler ni pas predmeta potegnili do zadnjega delavci, ki izvrši zadnje potrebno delo in produkt je dovršen. Od tukaj gre produkt v delavnico, v kateri ga zabijejo v zaboj. Tudi tu se vrši delo, kot v prejšnji delavnici. Produkt je pripravljen za trg. Delavci se pri tako razdeljeni produkciji privadi tako svojemu delu, da ga lahko napravi, akotudi zamišlja s svojimi očmi. Te vrste produkcija se imenuje tovarniška masna produkcija.

Drugim delavcem, ki delajo posamezne kose za produkt, ki sestoji iz več kosov, tkajo platno, sukno, pletejo nogavice, ali orjejo, sejejo, žanjejo ali mlatijo, delajo ceste, grade železnice itd., so pa dali tako izpolnjenje stroje, da veliko teh strojev lahko operirajo ženske. Delavkam pa plačajo podjetniki manj kot delavcem. Neka kompanija, ki izdeluje avte v Detroitu, je nastavila delavke celo pri strojih za vrtanje, struženje in oblikanje železa in drugih kovin, a plača jih skoraj za polovico manj, kot delavcem, ki so prej delali pri teh strojih.

Kadar se produkcija v industriji razvije tako daleč, je čas, da se resno misli na skrajšanje delavnika. Tudi skrajšanje delavnika je vprašanje moči. Ako delavci lahko razvijejo svojo moč, tedaj lahko prisilijo podjetnike, da ne uvedejo le pet dni dela v tednu in pet ur na dan, ampak izvajajo lahko celo štiri dni dela v tednu in štiri ure na dan, ali tak delavnik, kot ga zahtevajo razmere. To je, delavci delajo toliko dni v tednu in toliko ur na dan, da bodo vsi delavci zaposleni in ne bo brezposelnih delavcev, ki hodijo ponujati zama svojemu delavno moč na prodaj od podjetja od podjetja.

Da delavci razvijejo svojo moč, morajo biti tudi politično organizirani. Strojovna organizacija sama ne zadostuje. Dokler delavci ne bodo imeli svojih zastopnikov v državnih postavočajnih zbirih in kongresih, bodo sprejete postavke, ki ovirajo stavke in jih delajo neuspešne.

ne. Ako je volja delavcev razviti svojo moč in žele, da bo njihov strokovno gibanje imelo uspeh, morajo biti organizirani tudi politično, da si izvajajo politično moč.

VESTI IZ NASELJIN

S pota.

V številki 261 Prosvete sem čital dopis rojaka Kunoverja, ki opisuje farmarstvo v Teksasu, posebno pa farmarstvo v okolici Port Arthurja, Texas. Te vrste opisi, sem mnenja, so dobri, da naši rojaki svedo, kakšno podnebje in kakšna zemlja je v ondotnih krajih.

Lepo in koristno je, da se v časopisju pomenimo o tem in onem. Tudi je vredno, da se o silnih stvarih piše, kajti zdi se mi, da je prišla doba, ko bomo morali misliti več o kmetem življenju iz razloga, da se našim ljudem odpomore, ker v rudokopih je pričela z modernimi stroji tudi nova doba. Kjer so še pred par leti delali naši ljudje in drugi rudarji v velikem številu, danes vidimo, da jih dela le še mala skupina, ker stroji opravljajo njih delo. Tako se godi v rudnikih globoko pod zemljo, še večjo spremembo pa je opaziti v odprtih rudnikih, v katerih z vrha stroji nakladajo premog v vozove.

Pri vsej tej veliki izpremembi v rudnikih, pa moramo pomisliti, da je bilo veliko trpinov vršenih na cesto. Toda to še ni vse. Mnogi so imeli svoje domačije v dotičnih krajih, v okolici rudnikov, pa so jih morali pustiti tam, ko so se selili v mesta ali kjerkoli. Nikogar ni bilo, da bi njihove domove kupili, ker so izgubili svojo ceno. Vzrok, direktni vzrok, pa so seveda novi stroji. Glavni vzrok, pa so seveda lastniki rovov, ker bi lahko dali vsem delo, ako bi skrajšali delovne ure.

Včasih so rudarji v takih krajih govorili o dobrih časih. Sedaj pa so jim odprti rudniki odjeli ne samo kruh, pač pa tudi njih bivališča so pod ceno. V bližini Hibbinga v Minnesoti je rudnik, o katerem se lastniki bahajo, da je bil prvi, v katerem so upeljali nov sistem, to je da so z vrha s stroji pričeli pobirati železno rudo. Rudnik je bil dve milj dol in eno miljo širok. S tem načinom obratovanja rudnika so skoro uničili lepo mesto Hibbing. Tako se je zgodilo po vsej severni Minnesoti do Dulutha, kjer je bilo ali je še des 20 tisoč naših rojakov. Razum Elyja in Eveletha, so skoro vsa druga mesteca uničila na vsled tega preobrata v industriji.

Vpregli so parno lopato, ki s par močmi obratuje in naklada železno rudo. Takih lopat imajo več. Delavcev je pa v primeri s prejšnjimi komaj par. Na tisoče rudarjev si je pred nekaj leti še služilo svoj kruh v teh rudnikih, v katerih sedaj dela mala skupina. Kakor sem že omenil, so vsled tega cene hlišam padle v teh krajih, ker delavci se morajo seliti radi zaščitke. Stvar je vredna, da se o njej piše in premisli, ker naši rojaki si bodo pač morali pomagati na en ali drug način. Vsi se ne bodo selili v mesta. Radi tega pa je njihova bodočnost v poljedelstvu.

Rojak Kunover vprašuje, da kakšna zemlja se kupi 40 akrov za \$200. Nisem zemljiški agent, pač pa vseeno lahko omenim, da je v Travniku, Mich., precej rodovitne zemlje. Razume se, da je ponekod boljše, v nekaterih krajih pa slabše. Pred leti so bili tukaj še samo gozdovi, to je bilo nekako pred 25 leti. V ta kraj so se zadnja leta pričeli naseljevati največ slovenski gozdarji, ker je gozdarstveno delo zmanjkalo. Tako so obrnili svojo pozornost kmetijam in si postavili kmetke domove. Rojak J. Kunover vprašuje, če se da živeti na 40 akrih zemlje. Na to je težko odgovoriti. Ako bi bila vsa ta zemlja rodovita in obdelana, bi se menda dalo živeti, četudi je splošna bolj trda. Pač je že tako, da je vsak začetek težak. V Michiganu pa se lahko dobi kakšno delo, recimo sekanje drv, da se zasluži prva leta za življenje. Iz teh drv kuhajo leoni alkohol in pripravljajo druge kemikalije. Kakor sem že rekel, je začetek težak vseh povsod. Razlika je

ta, da je zemlja v Minnesoti ali v severnem Wisconsinu veliko cenejša kot je v toplem Teksasu ali pa v Kaliforniji. Poleg tega pa je tukaj zelo zdravo podnebje. Lahko se torej tukaj prične z malo vsoto denarja. V nekaterih državah, kjer ni dežja, veliko stane voda za namakanje. Za tak pričetek pa je treba še več denarja.

V bližini Chisholma se je pričela kmetaka naselbina z imenom Balkan. Sprva si je pač malokdo mislil, da je v teh mrzlih krajih kmetovanje mogoče. Sedaj pa se je izkazalo, da gre še precej dobro. Veliko ljudi, ki je iskalo dela v rudnikih in niso mogli izhajati, so se oprijeli farmarstva. In danes so na boljšem kot so bili prej. Mlekarstvo jim največ prinese. Živilnorojajo se najbolj izplača v teh krajih. Poznam farmarja, ki je v Balkanu, Minn., zemljo prodal in se je preselil v solčno Kalifornijo. Svoječaso pa sem opazil v Prosveti oglaš, da bi rad svojo zemljo tam prodal, ker mu je dolčas po mrtvi Minnesoti.

Seveda si nihče ne sme misliti, da zastopam kakšno zemljiško agencijo, pač pa je ravno obratno; še v zamero pridem z zemljiškimi agenti. To pa radi tega, ker hvalim le tisto, kar je hvale vredno, grajam in razkrinkam pa vse, kar je graje vredno. — Matija Pogorelec.

Težak položaj stavkarjev.

Midway, Pa. — V tej bližini je več premogorov, ki pa so vsi, razen enega, od 1. aprila zaprti. Pittsburgh Coal kompanija namreč obratuje rov št. 9 po lestvici iz leta 1917.

Kakor se alihi ima ta kompanija dovolj stavkocakev, ki so večina sami črni. Seveda je nekaj belopoltnih in pa še celo nekaj naših rojakov, ki so se dali zapeljati kompanijskim najetjem, da so se podali med družbo izmečkov.

Kakor je omenjeno in čitatelem tudi znano, da smo na stavki že sedem mesecev, si lahko pač vsak sam predstavlja, kako mora biti življenje, če imata mati in oče veliko nedoraslih otrok, še še niso za drugo kot za kruh. Toda kje ga dobiti? Lahko si mislite, ako oče ne dela, kako neki naj mati da otrokom hrane. Veliko čitateljev je, ki ne razumejo rudarskih razmer. Eni si mislijo, da dobimo podporo od raznih organizacij. Drugi si zopet mislijo, ko alihi, da so rudarji služili od šest do sedem dolarjev na dan, da morajo pač lahko dobro živeti in tudi prihraniti imeti. Ali cenjeni čitatelji, ako bi le malo poznali rudarske razmere, si pač ne bi mislili tako in še manj pa govorili.

Kot večletni premogor bi rad takim čitateljem, ki še nikdar niso videli premogorov, še manj pa delali v njemu, malo pojasnil, ker taki rojaki nimajo nikakega pojma o premogorstvu in o nevarnosti, katere vedno preti rudarju. Naj navedem to-le primer: Premogorov obratuje komaj po dva do tri dni v tednu. Veliko delavcev pa je, kateri še te dni ne morejo delati. To pa radi tega ne, ker so razmere slabe. Ko pride delavec zjutraj na svoj prostor v jamo v nadi, da bo delal in kaj zaslužil, pa vidi, da je stroj za izpodkopavanje premoga pokvarjen. Popraviti ga ne more. Kaj hoče? Odpravi se mora domov. So pa še sicer druge neprilike za premogorje, o katerih pa skoro ni vredno pisati, ker jih je preveč. Lahko pa omenim, da je premogor na najslabšem delavskem stališču. Mogoče mi bo kakšen čitatelj oporekal, češ da ni tako. Toda jaz imam pač dolgoletne izkušnje, katere danes lahko zopet vni premogorja na mehkem premogu skušamo.

Kako pa je z našim lokalom ali premogorako unijo? Nekateri, ki niso tako potrebni, kakor se meni zdi, dobijo podporo od unije, tisti, ki so bolj potrebni, pa ne dobe nič. V Prosveti št. 239 sem čital dopis od rojaka iz Purgiova, W. Va., s podpisom T. J. On bi rad izvedel, kjer bi se dobila kakšna prilika, da bi se dalo kupiti nekaj zemlje a hiko. Želim mu sporočiti, da se v tem kraju prav lahko dobi alično posestvo, od enega do sedem akrov zemlje v lepem kraju blizu železniške postaje. V tem kraju raste tudi vinska trta. Ako pa želi omenjeni rojak izvedeti nadaljnje podrobnosti, naj se obrne name in jaz mu bom natančno v pismo poročal o zadevi. — John Nagode, P. O. Box 55, Midway, Pa.

Skupne delovanje.

Milwaukee, Wis. — Uspeh naše skupne prireditve nam je dal toliko poguma, da smo se odločili nadaljevati to naše delovanje, ker smo se prepričali, da je koristno naši organizaciji S. N. P. J. kakor tudi vsakemu posameznemu društvu. Sprevideli smo, da lahko še mnogo storimo, ako bomo aločni. Zato naj povedo vrnice v tem dopisu namen našega delovanja.

V pretres smo vzeli mnogo stvari, katere so važne. Najvažnejša je bila razprava o spremembi nekaterih točk v naših pravilih. Znano nam je, da bo 1. 1929 konvencija S. N. P. J. Spominjamo se pa tudi na zadnjo konvencijo, kakšna zmešnjava je prevladala pred in na konvenciji. Dopisov zaradi sprememb v naših pravilih je bilo na stotine; eni za to in drugi pa nasprotno. Odbor za pravila je izvršil zelo veliko ulogo, ako je vpošteval vse te dopise.

Zato se pa nam zdi to jako numešno in smo se zaradi tega organizirali, da se lahko vsa društva v tej okolici zedinijo za eno stvar. S tem se bo odpravilo mnogo nepotrebnega pisanja v našem listu. Obenem bo pa omogočilo odboru za pravila zvesti resnično mnenje večine članstva, ki bo tudi preje upoštevano.

Nadalje smo sklenili tudi, da poskušamo odpraviti še eno napako, katere je zelo škodljiva mnogim posameznim društvom. Znano nam je, da naša društva prireajo zabave, veselice in piknike zato, da se jim omogoči postaviti društvo na dobro finančno podlago. Toda v veliko slučajih se pa pripeti, da imajo naša društva svoje zabave na eden in isti dan. S tem sta oškodovani obe društvi, ker je nemogoče doseči uspeh. Ljudje ne morejo obiskati obeh priredb enkrat. To se pa da preduriti. Vsaj tista društva, katere so bila prizadeta, bi se lahko potrudila, da bi podvela akcijo za izboljšanje te napake.

Natančen načrt o bodočem delovanju tega odbora bo objavil njen pravčasno, da bo vsako posamezno društvo in člani imeli priliko predložiti njih mnenja o stvareh, katere se nas tičejo.

Za odbor — J. Radel, ml., tajnik.

Butlegarska vojna.

Springfield, Ill., 11. nov. — Dva moška ubita in dva ranjena je rezultat streljanja, ki so ga vzporedili člani tekmujočih butlegarskih čet v četrtek večer v neki restavraciji v tujaknjem mestu. Butlegarske operacije teh čet se raztezajo na Chicago, Springfield in St. Louis.

Ubiti in ranjeni moški so vsi stanovali v Springfieldu. Sedel so v restavraciji pri kar tah, ko je neki maskiran moški vstopil in pričel streljati nanje. Poročano je tudi bilo, da je stric ustrelenih bratov Robert in Frank Acilla bil ubit isti večer v St. Louisu.

Suhaški agentje vdrl v pivovarno.

Detroit, Mich. — 10. nov. — Prohibični direktor Dan Vaccarelli in njegovi agentje so pretečeno aredo vdrl v moderno urejeno pivovarno in zaplenili opremo in alkohol v vrednosti več kot pol milijona dolarjev.

Kinematograf v francoskih šolah.

Pariz, 11. nov. — Eduard Herriot, minister prosvete, je odredil, da se upelje kinematograf v vse francoske šole kot učno sredstvo. Več kot 4000 šol že ima projektne aparate in več milijonov čevljev vzgojevalnih filmov.

Delavčeva opazovalnica

Pislo Ivan Moha.

Čikaški lomec.

Včeraj sem omenil bogato čikaško opero in zakaj je imamo, danes me pa mika posoda vsaega čikaškega mesta, v kateri se že sto let kuha vsa ta človeški gulaž.

V Hearstovem "Herald-Examinerju" se vlečejo članki, ki nam pojejo, da je Chicago največji "topilni lonec" na svetu, v katerem je 450,000 Nemcev, 400,000 Poljakov, 300,000 židov, 300,000 Ircev, 200,000 Čehoslovakov, 200,000 Italijanov, 125,000 Švedov, 96,000 Litvinov, 56,000 Norvežanov in 50,000 Grkov.

Lepa godla! Samo v teh številkah je vključenih čez dva milijona prebivalcev. Ako pritejemo še druge tujerodce in njihove tujak rojene otroke — na primer Jugoslovane, ki jih Hearstov urednik ne omenja, kakor da jih ni, itd. — vidimo, da ima Chicago proketo malo stodoletnih Američanov. Tri četrtine prebivalstva je v mešanici, katere se še danes deli po narodnostih iz Evrope.

Zanimivi so alavospevi posameznih predstavnikov vseh teh narodnosti, ki se ponajajo, kaj so vse dosegli njihovi rojaki za razvoj mesta.

Irci se bahajo, da so oni prvi prinesli katoliško vero in postavili prvo cerkev v Chicagu. Naštevajo dolgo vrsto župnikov, škofov, političarjev, bankirjev in industrijalcev. Danes imajo

JEŽICE

(Kar dobro zbadajo, je čisti kriki.)

Kadar urednik "Prosvete" zadrži dopis do seje gl. odbora, je to "užasna cenzura". Kadar pa predsednik katoliške jednote enostavno prepove razmatrivanja v glasilu o jednotnem domu, tedaj je to — očenaš in čašenasimarija. Cenzura ni, neeee, naka!

Slika vzornega gospodarstva pri vzorni jednoti:

Splošno glasovanje. Drugo splošno glasovanje, da se ovrže prvo splošno glasovanje.

Tretje splošno glasovanje, da se ovrže drugo splošno glasovanje.

Četrto splošno glasovanje, da se ovrže tretje splošno glasovanje.

Zakaj?

Umazana politika!

Gladiator je obdolžen po gl. tajniku, da je vzel jednoti \$27.98 več kot mu je šlo za dnevnice in vožnjo, ko je šel na konvencijo. To je tisti gladiatorski Černe, ki rad rešuje finance S. N. P. J. Gl. tajnik Zalar mu je vendarle dal dober "šus purila".

Omenjena vsota ni velika. Komaj za flaško brinjeveca in šnofanec. Toda "father" strašno drži na princip, obenem je hud sovražnik vseh "komišnov".

Gl. tajnik, ki ga je gladiator obmetal s "komišni", pa ne bo smel ničesar več povedati o "fatheru", kajti diktator Grdina je izdal ferman: V glasilu ne sme več biti nobenega zagovora in odgovora!

Pa ne da bi kdo mislil, da je Grdina predsednik S. N. P. J.!

Mike Cegare je zločil lepo pesmico na čast kranjako-slovenakemu gulažu. Zaslužil torej, da mu postavijo spomenik iz gulaža.

Bivši ruski milijonar umrl kot igralec.

Hollywood, Cal., 10. nov. — Vladimir Volotakoy, član ruske plemiške rodnice, in eden izmed ruskih trgovskih princev je včeraj tukaj umrl. V času carizma je bil Volotakoy načelnik sindikata, ki je kontroliral 250 mlekarn in veliko število trgovin v Rusiji. Po revoluciji se je klatil po raznih krajih Evrope in Amerike. V Morris Gestovi produkciji "Miracle" je nastopal kot igralec.

Podzemna pivovarna v Detroitu.

Detroit, Mich. — Prohibični detektivji so v Detroitu odkrili tajno pivovarno pod zemljo in zaplenili 300,000 galon piva v podzemnem skladišču. Pivovar, ki je obsegala cel blok prostora in imela je predore na vse strani.

130 cerkva in ravno toliko šol. Krasen napredek!

Poljaki se takisto ponajajo s cerkvami: imajo jih 64. Tudi oni imajo bankirje, slavne vojake in politične uradnike. Italijani so prispevali svoj kupec cerkva, banke, sodnike in trg adja. Židje: cela vrsta bankirjev in drugih podjetnikov, sinagog, ghetto, Maxwell st. market. In Nemci, Čehi, Slovaki, Švedi, Grki itd.

Imeniten napredek! Zda je razumljivo, zakaj so pozabili na Jugoslovane. Ti niso "povzdignili" mesta s katedralami, bankami, tovarnami, skladišči, teatri in vogalmimi sladoleđnicami!

Značilno pa je eno. Med naštetimi imeni veljakov v "topilnem lonecu" ni niti enega, ki bi bil res storil kaj dobrega za Sloveštvo: nobenega znanstvenika ali dobrega kulturnega delavca! Pa so bili in so še, ampak te prezirajo. S samimi izkoriščevalci in reakcionarji se bahajo in tolčejo se na — ameriška prasa.

Vse skupaj je bunk! Čikaško mesto ni zrastle po zaslugah irskih škofov ne butlegarjev, poljakih ne židovskih bankirjev niti italijanskih političnih črnokarjev, temveč je zrastle iz dela in znoja onih milijonov vseh mogočih narodnosti, katerih imena niso nikdar v časopisih — razen če katerega potegnajo v sločin — in katerih grobovi so brez imen.

Burns postaja

izredno predrzen

Člita vladi, da je mešetarila s porotniki. — Njegovi očitki niso dolgo držali.

Washington, D. C. — Burns se je najprvo pobahal, da je prepodil vse radikale, ko je delal s Harry Daughertyjem v justičnem departamentu in za to so zdaj za njim, da ga primejo.

Ko je kasneje W. J. Burns prišel iz dvorane, v kateri je veleporota obdržala svoja zaslišanja, je Burns dejal, da so njegovi detektivji pronašli, da je vlada sama skušala dobiti stike z enim izmed porotnikov. Ponočil je povest svojih detektivov, češ, da so videli enega izmed porotnikov obdržati dolgotrajne konference z vladnim detektivom na cesti. Porotnik je to natančno takoj odločno odklonil.

Burnsova trditve je držala malo časa. Burnsov detektiv W. V. Long je imel identificirati H. R. Lamba, ki je bil dodeljen distriktnemu pravdniku kot detektiv in o katerem je bilo povedano v zapriseženi izjavi, da so Burnsovi detektivji sledili njegovemu avtomobilu. Ko so konfrontirali oba detektiva, da sta se gledala iz obraza v obraz, Burnsov detektiv Long ni mogel identificirati vladnega detektiva Lamba.

Ta ponesrečena identifikacija je bila prva moralna zaščitka za zapriseženo izjavo Burnsove privatne detektivske agencije.

Dijaki stavkajo.

Milwaukee, Wis., 11. nov. — Ker je šolski odbor odslavl E. C. Seiferta, ki je bil šolski superintendent več ko 11 let, so v petek zastavljali dijaki v Cudahy višji šoli.

Le par dijakov je ostalo v šoli, ko so stavkujoči dijaki navzlic protestom zabili šolska vrata in organizirali veliko parado, ki je korakala skozi trgovski del mesta. Dijaki groze, da se ne vrnejo v šolo, dokler se Seifert ne sprejme nazaj. — Seifert je bil odpuščen, ker se ni pokoril gotovi odredbi šolskega odbora.

Podzemna pivovarna v Detroitu.

Detroit, Mich. — Prohibični detektivji so v Detroitu odkrili tajno pivovarno pod zemljo in zaplenili 300,000 galon piva v podzemnem skladišču. Pivovar, ki je obsegala cel blok prostora in imela je predore na vse strani.

